

PART II – CZĘTANIÉ ZE ZROZMIENIM

Dzél 1

Przeczëtôj ùwôżno tekst, pòzni òdpòwiédz na jegò spòdlim na pitania. W kòzdim pólece wëbierzë jednã òdpòwiédz.

Wëbróné òdpòwiédzë przeniesë na kòrtã òdpòwiédzów (na kùncu testów).

Dużi kawałk zemi kaszëbsczi pòkriwają lasë, ale żóden nie je tacji wiòldzi i pełen tajemnicë, jak Las Mirochòwsczi. Òd Mòjsza i Gbùrsczi Kamińcë na zòchòdze słuńca do Sëtny Górë i Czarcëch Błót, òd Miechùcëna i Dzëwczzi Górë na pòłniu do wiòldzégò kamienia przë Nowihëce i do Klãczna: na taką szërzã i dłużã òn sã rozsòdł z wòjskã swòjich stolëmnëch bùków, dãbów, chòjn i ptòszich drzew. Dniama całima pò nim błádzëc mòzesz, nie naszedłszë żëwi dëszë. Leno wiòldzë jezora òtmikają duktë dlò wiatrów i słuńca, i leżnosc dają wësoczim ùzymkóm i kòrunóm drzewiãt do przezëraniô sã w zwiercadle swòjich wód. Nańdziesz w dolach zataconëch błotka i łączzi, gdzie sã pase jeleń i sarna. Zabładzëc mòzesz na zybi straszny, kãdka pòrene i pò zòchòdze słuńca górã letkò wãdrëje Duch Lasu i cã prowadzi na pewną smierc, zli, że lëdzczë òkò zazërò do jegò państwa. Tedë żóden twój krzìk cã nie retëje, bò twójégò zëwù nie pòslã drzewa dali do lëdzczich ùszu. Le westchniesz do Matczzi Bòsczi w te słowa: Jidã dali, dali w las, weznã Nòswiãtszi Pannë Mariji Matczzi pas! Tej zakrzìknã sowë w strëpiałëch dzurach dãbów, òmanë sã rozbiegnã i Aniół Stróž pòkaże cë zeloné kãpë, pò chtërnëch skòczącë wëbładzysz na cwiardé grãdë. Jidącë stóniesz kòle fùndameńtów przidczzi górë. Czej wińdziesz na ji wiërzch, widzisz, że òna òkrãglò i wkòł ùsëpóné na spichù òbronné wałë ze zemi. W jedny stronie widzisz na pól zasëpónã lëstama stëdniã, a pòd jednym z krzów grabówëch, co tam rosã, leżi pies czòrny. Leżi niezëwi. Pësk schòwòł w trówã a mùchë pò nim chòdzą. Ale nocã w gòdzënë dëchów òn òżëje, biegò wkòł wałów i szczekò, jak jinszi pies na gbùrsczi òbòrze. Chto tãdka nocã z Bączza, Szopë abò Bòru jic mùszi, ten przërëchli krokù czëjącë szczekanié psa na zómkòwiskù i sã przëzegnò, bò mù straszno. A lesny, chtëren z nabitã rãcznicã pilëje na sòrena, pòdniese sã i jidze dali nie wëstrzeliwszë w psa, bò wié, że na niegò kùla żòdna nie ùlónò. W glãbòczich dolënach priskają tam ze zemi zdroje i wãszczima rowama plëną kù pełni nocë: to sã zdroje Łebë, chtërna na zòchòd słuńca plënie i w niemiecczi Pòmòrsce przez Łebsczë jezoro wpliwò w mòrze. Tam w nëch dolënach ùdrzisz mòdżilë stolëmów, chtërny glãbòkò leżã pòd gòrama kamieni. Strzòd wësoczych drzew na wizach nańdziesz dużë kamienie sztòłtów lëdzczich, pòstawionëch w kòle jak do tuńca. Lëdze ò nich pòwiòdają, że to zaklãti wieselnicë. Tam sã rodzą pòwiòstczzi i bójczzi, chtërne stòri lëdze wieczorama przë kòminkù pòwiòdają, tam dzëczy zwiërz i ptastwò lasowé mają swój rôj, swòje państwò i wòlã.

W glãbi tegò lasu czile mòlëch wsy sedzy nad zdrojama Łebë: Bór, Bączcz, Szopa. Ale na skraju ùsadła dużò wies Swiònowò, chtërna w swòjim kòscele chòwie cëdama chwalny òbròz Matczzi Bòsczi Swiònowsczi. Niedalek leżi Mirochòwò, chtërno za czasów krzëzacczych wëjãto berłò z rãk Chmielna jakò stolëca zemi.

A. Majkòwsczi, *Żëcé i przigòdë Remùsa* (wëjimk)

23. W zdaniu *Niedalek leży Mirochòwò, chtërno za czasów krzëzacczich wëjãło berło z rąk Chmielna jakò stolëca zemi je schòwónò takò wiedzò z dziejów Mirochòwa:* (1 pkt)
- Mirochòwò dobëło na Krzëzòkach,
  - Mirochòwò stało sã gminã
  - Mirochòwò stało sã wòzniészé òd Chmielna
  - Mirochòwò òstało wòjewództwã.
24. Do czegò òdwòiwò sã autor w zdaniu *Strzód wësoczych drzew na wìzach nańdziesz duzé kamienie sztòłtów lëdzczich, pòstawionëch w kòle jak do tuńca?* (0,5 pkt)
- kamiannëch krãgów,
  - kamiannëch żłobinów,
  - grobniców,
  - kalkòwëch grotów
25. W tekście są wëzwëskóné znanci kaszëbsczich lëdowëch wierzeniów, chtërne są przedstòwioné przez (wëbierzë punkt, w jakim wszëtczé òdpòwiedzë są dobré): (1 pkt)
- òmanë, òpiégò, wòdné dëchë;
  - stolëmë, kròsniãta, pólné dëchë;
  - czòrnégò psa, smãtka, topielca;
  - dëchë lasu, czòrnégò psa, stolëmë.
26. Słowò *zybiò* ze zdaniégò *Zablãdzëc mòzesz na zybi straszny òznòczò:* (1 pkt)
- mòkradła,
  - zybówkã,
  - pùstkòwié,
  - bisząg.
27. Zdanié *Jidã dali, dali w las, weznã Nòswiãtszi Pannë Mariji Matczy pas pòkazëje:* (0,5 pkt)
- wiarã w gùsła,
  - wiarã w òpiekã Matinczi Bòżi,
  - wiarã w nadzëmskã mòc pasa,
  - wiarã w mòc zymkòwégò wiodra.
28. Chtërno tłómaczenié zdaniégò *Jidacë stianiesz kòle fùndameńtów przidczì górë je pòprawné?* (1 pkt)
- Jadac stianiesz obok fundamentów góry.
  - Idac stianiesz u podnóża stromej góry.
  - Doszedłszy stianiesz kòło niskiej góry.
  - Idący staną kòło fundamentów przed górã.
29. W tekście jest gòdka ò Dëchù Lasu. W kaszëbsczì mitologii dëchama lasu są midzë jinszima: (1 pkt)
- Smãtk, Mùmòcz;
  - Grzenia, Gòsk;
  - Pólnica, Klabatnik;
  - Bòrówc, Bòrowò Cotka.
30. Ten, chto nawiedzì Mirochòwsczé Lasë, bådze w nich przede wszëtczim czuł: (1 pkt)
- ùrzas,
  - redotã,

- C. zadowòlenié,
- D. spòkój.

31. Ò kamach sztòltów lédzczich pòstawionèch w kòle jak do tuńca lédze pòwiòdają, że to: (1 pkt)

- A. mòdżilè stolëmów,
- B. zaklāti wieselnicè,
- C. grobè partizanów,
- D. spadlé gwiondzè.

32. Ten, *chto tądka nocą z Bącza, Szopè abò Bòru jic mùszì*, żebè odpàdzèc òmanã: (1 pkt)

- A. ùcekanie
- B. przèwòlò pòmòc,
- C. przeżegnò sã
- D. zapłacze.

33. „Czòrny pies”, ò jaczim je gòdka, w teksce je znankã: (1 pkt)

- A. zlich mòców,
- B. lédzczégò szczescò
- C. dècha lasu
- D. przemijaniégò

34. Wèsoczim ùzymkóm i kòrunóm drzewiãt dają leżnosc do przezéraniò sã w zwiercadle swòjich wód: (1 pkt)

- A. glãbòczé mòrza,
- B. chùtczé strédzi,
- C. mòté rzèczy
- D. wiòldzé jezora.

Dzél 2.

Przeczëtój krótczé zëcopisë sztërzëch kaszëbsczich ùtwórców. Na pitania òd numra 35 do 48 dobierzë òdpòwiedzë A, B, C, D. Jedna òsoba mòze bëc wëbiérónô pôrå razy, ale przë jednym pitanim - blós jedna z nich.

Wëbróné òdpòwiedzë przeniesë na kòrtã (na kùncu testów).

Ta òsoba:

- ùrodza sã w stëcznikù we Gduńskù
- wëda zbiér dokazów „Òbrôzci na binã”
- robiła jakno nõùkòwi pròcownik wëzszych ùczbòwniów
- wiòldzi dzél zëcò dzeja w sprawach baro jinëch òd spòdlowégò wësztòlëniò
- òdkrëła dlò kaszëbiznë Alojzégò Bùdzysza
- ji dokazë przedno zwëskaç z biblijny i miłotny tematiczi
- robi jakno szkólny òd mólëch dzecy
- pòchòdò z familie szkólnëch
- bëła wespółzałożcą wiele kaszëbsczich pòdjimiznów
- wëda trzë zbiérczi dokazów
- je aùtorã dokazu „Piãtno Smãtka”
- chùtkò òsta serotą
- bëła na zagrańcznëch stipendiach
- ji utwórstwò je témata òsòbnégò konkursu

35	
36	
37	
38	
39	
40	
41	
42	
43	
44	
45	
46	
47	
48	

Pùktacjò:

Za dobré wëbranié kòzdi òdpòwiedzë 1 pùntk.

<p>A</p> <p style="text-align: center;">Jón Drzędźdźón</p> <p>Ùrodzony 16 maja 1937 r. w Domótowie w pùcczim pòwiace. Do spòdleczny szkòłè chòdzył do Lesniewa i Starzna. Skùńcił Pedagogòwé Liceùm w Wejrowie. Pierszą robòtã jakno szkòlny pòdjął w Tèłowie i Lèbòcènie. Pòzni robił jész w Domótowie, Łebczu i Żelèstrzewie.</p> <p>Òb czas robòtè sztuderowòł pòlonistikã we Gduńskù. Swòjã magisterską robòtã napisòł ò ùtwòrstwie Jana Piepcki. Doktorat dobél za dokòz ò kaszèbszczi lèteraturze. Òstòł òn wèdòny pòd titlã „<i>Piãtno Smãtka</i>”. Pò dobècym doktoratu robił jakò wèkladowca Wèższzi Pedagogòwi Szkòłè w Sièpskù a téz Gduńszcégò Ùniwersytetu.</p> <p>W latach sètmèdzesãtèch Jón Drzędźdźón bél na sztípéndium w Zjednònych Krajach Americzi i w Kanadze, a téz w Norwegii.</p> <p>Ùtwòrca ùmarł 22 zèlnika 1992 r. i je pòchòwòny na smãtòrzu rodny parafii w Mechòwie.</p> <p>W ùtwòrstwie Jana Drzędźdźona mòze nalezc artiklè ò kaszèbszczi pismieniznie, kriticznolèteracczé ksążczy, pòezjã, prozã pò kaszèbskù i pò pòlskù. Twòrził téz prozatorsczé dokazè dlò dzecy i młòdżèznè. Zajimòł sã editorstwã kaszèbszczich dokazów. Dzãka jegò pròcè kaszèbizna zwèska dokazè Alojzégò Bùdzysza.</p> <p>Jegò ùtwòrstwò dożdãło sã dolmaczènków na cèzè jãzèczci.</p> <p>Za swòje dzejaniè bél òdznaczony Medalã Stolèma i do dzysò je patronã òglowòpòlszczégò prozatorszczégò kònkùrsu a téz kònkùrsu gòdèszów dlò dzecy „Bè nie zabèc mòwè starków”.</p>	<p>B</p> <p style="text-align: center;">Wòjcech Czedrowsczi</p> <p>Ùrodzony 22 smùtana 1937 r. w Gdini w familii Władisława ze Szlachecczégò Brzezna na Gòchach i Halinè òd Òstoja Lnisczich z Kartuz.</p> <p>Starszi chùtkò gò òserocèlè i wèchòwiwòł sã ù krewnèch. Spòdleczną i strzédną szkòłã skùńcił w Kartuzach, a studia - na Wèdzèlu Wòdnégò Bùdowaniò Gduńsczi Pòlitechniczi.</p> <p>Nòprzòdka robił we wrocławsczim Mòstostalu, a òd 1961 r. jãz do 2001 r. w Gduńsczim Przesãbiorstwie Sanitarnèch Jinstalacjów. Bél wespòłzãlòcã i redaktorã czãdnika „Pòmèraniò”. Dzejòł we władzach Kaszèbskò-Pòmòrsczégò Zrzeszeniégò. Z biãkã Renatã prowadzył swòjã wèdòwiznowã firmã - „Oficyna Czec”. Dzãka temù dzejanièmù kaszèbizna zwèska wikszosc donèchczasowèch wèdaniów kaszèbszczi lèteraturè.</p> <p>Jakno sztuderã załòžil Karno Sztuderów Kaszèbów „Ormuzd” i jemù przèdniczył, bél téz w grèpie załòzców Karno Sztuderów „Pomorania”. W kòmunisticzny Pòlsce bél w òstri spièrce z wãdzama, ni miòł przèzwòleniò na dzejaniè, a nimò tegò Zrzeszeniè trwãło a “Pòmèraniò” wèchòda, co wicy, wèchòdalè téz tòmiczci kaszèbszczi pòezji.</p> <p>W jegò ùtwòrstwie mòze nalezc pòezjã, pòpularizatorsczè publikacje na kaszèbszczè témãtè. Nòbarzi równak Wòjcech Czedrowsczi bél znòny jakno wèdòwca. Zakłòdòł rozmajitè wèdòwiznè. Przed “Oficyną Czec” bètè to “Arkun” i “Kara Remusa”. Wòżnym dzèlã jegò dzejaniò bèło gazètnictwò.</p> <p>Za swòje dzejaniè dlò Kaszèb W. Czedrowsczi òstòł ùtczony Medalã Stolèma, Medalã Swiãtopelka Wiòldżégò i Nòdgradã miona Flòriana Cenòwè „Bùdzècél Kaszèbów”.</p> <p>Ùmarł 18 lżèkwia 2011 rokù i je pòchòwòny w Kartuzach.</p>
<p>C</p> <p style="text-align: center;">Éwa Warmòwskò</p> <p>Ùrodza sã 28 stècznika 1959 r. we Gduńskù, pòchòdò ze strzèdnèch Kaszèb, terò je sparłãczonò z serakòwsczima stronama - mieszkò w Bãcczi Hèce, robi w szkòle w Szopie, jaczis czas téz w Mòjszu.</p> <p>Do spòdleczny szkòłè chòdza w Miechùcènie, liceùm kùncza w Kartuzach i pò nim rozpòczã robòtã jakno szkòlnò w Szopie. Òb czas robòtè dosztòlca sã, skuńcza dwalãtné Sztudium Przeszkòlowégò Wèchòwaniò i przedszkòlowã pedagogikã na na Gduńsczim Ùniwersytece.</p> <p>Pòetickò É.Warmòwskò zadebiutowa w „Pòmèranii”, dze òstało wèdrèkòwònèch pòrã ji kaszèbszczich wièrztów. Nòwicy z nich równak ùkòzãło sã w „Stegnie” (lèteracczim dodòwkù do „Pòmèranii”). Swòje dokazè pòetka czèta téz w programie Radia Gduńsk „Na bòtach è w bòrach”.</p> <p>É.Warmòwskò bierze ùdzèł w pòeticczych kònkùrsach ùtwòrstwa i wèsyłò na nie swòje dokazè a dobiwò nòdgradè.</p> <p>Ùtwòrczeni mò wèdònè trzè zbièrczi swòjich dokazów: <i>Trapè do nieba</i> (2006), <i>Dzèñ za dniã</i> (2008), <i>A serce bije jedno</i> (2009). W nèch zbièrkach nalaztè sã przede wszètczim wièrztè, ale téz wspòminczi, anegdotè i pòwiòstczi. Wikszosc dokazów je w kaszèbszczim jãzèkù, a niechtèrne sã w dwajãzèkòwi wersji pòlskò-kaszèbszczi.</p> <p>Ji ùtwòrstwò je czãsto wèzwèskiwiònè w szkòlowèch dzejaniach i recytatorszczich kònkùrsach. Dożdãło sã òno achtnieniò pòd pòstacjã Wòjewòdzczégò Recytatorszczégò Kònkùrsu Dokazów Èwè Warmòwsczi, szèkòwònégò òd czile lat przez szkòłã w Szopie.</p>	<p>D</p> <p style="text-align: center;">Ida Czaja</p> <p>Ùrodza sã 8 smùtana 1968 r. w Szlachecczi Kamińcè w familie szkòlnèch. Spòdleczną szkòłã kùncza w rodny wsè, a Òglowòsztòlcacé Liceùm w Kartuzach. Je absolwentkã pòlszczi filologie na Gduńsczim Ùniwersytece.</p> <p>Robi jakno szkòlnò pòlszczégò i kaszèbszczégò jãzèka. Je znònò z cekawèch jinterpretacjów kaszèbszczi lèteraturè, dobiwa na tim gònje wiele nòdgradów (sama i z karnama, jaczè prowadzi). Òkróm tegò zajimò sã ùtwòrstwã w kaszèbszczim jãzèkù, na ògle sã to pòeticczé dokazè.</p> <p>Ida Czajinò zadebiutowa w 1990 r. w „Tatczèznie” (czãdnikù wèdòwònym przez sztuderów) dokazama ò biblijny i miòtny tematicè. Pòznièszè z nich ùkòzãłè sã w „Pòmèranii” „Gazèce Kartèsczi”, „Nordze”. Pierszi zbièrk ji wièrztów <i>Mòjim mùlka je kam</i> ùkòzòł sã w 1994 rokù, pòtim pòsobnè: w 1999 r. <i>Przechlasttò idila</i> i w 2007 r. <i>Kropla krèwi. Dèrgnieniè</i>.</p> <p>Wièrztè I.Czajinè òstałè przedolmaczonè na pòlszczi, anielszczi i fińsczi jãzèk. Òna sama téz dolmaczi dokazè na kaszèbszczi jãzèk, np. liriczi B. Lesmiana czè binowi dokòz W. Shakespeare'a „Ròmeo i Julia”. Zrèchtowa téz adaptacjã bòjczy J. Ch. Andersena pt. <i>Dzèwczã ze sztrèchòlcama</i>. W 2005 r. wèda zbièr swòjich dokazów pt. <i>Òbròzczi na binã</i>.</p> <p>Ùtwòrczeni zajimò sã téz prozatorszczim ùsòdztwã. Napisa pòwiòstczi, jaczè bètè brèkòwònè w „Pòmèranii”, a niechtèrne z nich nalaztè sã wèstrzòd dokazów nòdgradzonèch na Òglowòpòlszczim Prozatorszczim Kònkùrsu m. Jana Drzędźdźona.</p>